b _ econ ____2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ВЗАЄМОДІЯ БАНКІВ ТА РІЗНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконав:
студент 4 курсу групи 472
денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Чакар Мемед Ахметович _____
Керівник:
Кучерівська Софія Степанівна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № 11 від 29 травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____проф. Нікіфоров П.О.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Чакар М.А. Взаємодія банків та різних фінансових установ в умовах цифровізації - Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі розкрито теоретичні аспекти взаємодії банків та інших фінансових установ в умовах цифровізації. Досліджено економічну сутність, принципи та форми співпраці фінансових інститутів у цифровому середовищі. Проаналізовано вплив цифровізації на банківську діяльність, фінансові послуги та управління ризиками. Запропоновано шляхи вдосконалення фінансової інфраструктури та підвищення ефективності взаємодії фінансових установ в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: цифровізація, банківська система, фінансові установи, цифрова трансформація, фінансові послуги, фінансова інфраструктура.

ANNOTATION

Chakar M.A. Interaction between Banks and Various Financial Institutions in the Context of Digitalization - Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking, and Insurance." Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work reveals the theoretical aspects of the interaction between banks and other financial institutions in the context of digitalization. The economic essence, principles, and forms of cooperation between financial institutions in the digital environment are explored. The impact of digitalization on banking activities, financial services, and risk management is analyzed. Ways to improve financial infrastructure and increase the efficiency of interaction between financial institutions in the context of digital transformation are proposed.

Keywords: digitalization, banking system, financial institutions, digital transformation, financial services, financial infrastructure.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____М.А. Чакар

ЗМІСТ

ВСТУП……4

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ…….6

1.1. Суть та організаційно-правові засади функціонування ринку фінансових послуг……..6

1.2. Місце та роль банків на ринку фінансових послуг……11

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ……..……15

2.1. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки……....15

2.2. Досвід взаємодії ПАТ «ПриватБанк» з різними фінансовими установами за період 2021-2023 рр……..…...23

РОЗДІЛ 3. ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У ХХІ СТОЛІТТІ…….……33

3.1. Напрями впровадження передових наглядових технологій щодо контролю за взаємодією банківських і небанківських фінансових установ……33

3.2. Підходи до визначення і оцінки рівня діджиталізації фінансових установ36

ВИСНОВОК…….……40

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….……...…43

ВСТУП

У сучасному світі цифровізація стає ключовим фактором трансформації фінансового сектору, прискорюючи інновації та змінюючи способи взаємодії між банками та різними фінансовими установами.

У контексті стрімкого технологічного розвитку, цифрова трансформація перетворює фінансову індустрію, змінюючи підходи до бізнесу, способи взаємодії між учасниками ринку та екосистему фінансових послуг в цілому. Завдяки їй перед банками та фінансовими установами відкриваються нові можливості для розвитку, включаючи автоматизацію процесів, розширення асортименту продуктів, покращення клієнтського сервісу та впровадження інноваційних рішень. Однак ці зміни також приносять ряд викликів, таких як кібербезпека, регуляторність та конкуренція, які вимагають від банків та фінансових установ гнучкості та адаптивності.

Важливість дослідження стратегічного партнерства та співпраці між банками, фінтех-компаніями та іншими фінансовими установами для спільної реалізації інноваційних проектів і визначає актуальність теми роботи.

Ця робота має на меті не лише теоретичний аналіз, але й практичний внесок у розуміння того, як банки та різні фінансові установи можуть ефективно взаємодіяти в умовах швидко змінюваного цифрового ландшафту. Вона спрямована на розробку рекомендацій для оптимізації стратегій взаємодії та стимулювання інновацій в фінансовій сфері в епоху цифрової трансформації.

Досягнення поставленої мети можливе у процесі виконання наступних завдань:

- розкрити суть та організаційно-правові засади функціонування ринку фінансових послуг України;
- визначити місце та роль банків на ринку фінансових послуг;

- здійснити аналіз розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки;
- дослідити досвід взаємодії ПАТ «ПриватБанк» з різними фінансовими установами у період 2021-2023 рр.;
- розкрити напрями впровадження передових наглядових технологій щодо контролю за взаємодією банківських і небанківських фінансових установ;
- навести досвід визначення і оцінки рівня діджиталізації фінансових установ.

Теоретичний фундамент для розуміння змін у взаємодії банків та фінансових установ під впливом фінансових технологій заклали Юджин Ф. Фама та Майкл Клайн. Також дану тему досліджували такі вітчизняні науковці, як: Грудзевич Я. Р., Сало І. В, Стельмах В. С, Шевченко О. В,

Дана кваліфікаційна робота проводилась з використанням методів аналізу літератури, кількісного методу, порівняльного аналізу.

За інформаційну базу було взято офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк», публікації в журналах та статті від університетських вчених, міжнародні стандарти та дослідження міжнародного досвіду, наукова література попередніх наукових досліджень.

Структура бакалаврської роботи складається зі змісту, вступу, трьох розділів та підрозділів до них, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

1.1. Суть та організаційно-правові засади функціонування ринку фінансових послуг

Фінансовий ринок - це ринок, на якому визначаються попит і пропозиція на різноманітні фінансові інструменти.

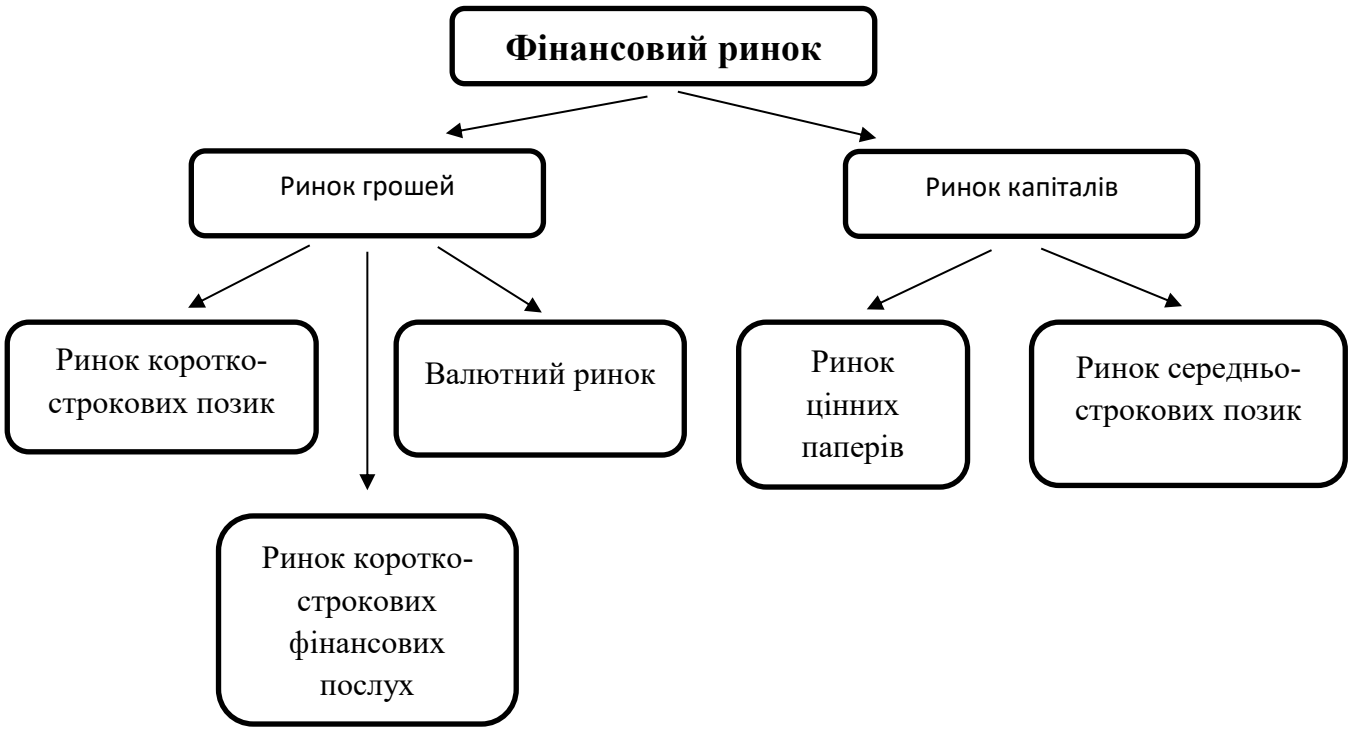

Рис. 1.1. Структура фінансового ринку

Як видно з рисунку1.1. Фінансовий ринок є сукупністю взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих ринків:

Кредитний ринок - це механізм, за допомогою якого встановлюються взаємовідносини між підприємствами і громадянами, які мають потребу в фінансових ресурсах, та організаціями і громадянами, які можуть надати

необхідні кошти на певних умовах; [34]

Валютний ринок - це механізм, за допомогою якого встановлюються правові й економічні взаємовідносини між продавцями і покупцями валют. Ринок цінних паперів об'єднує частину кредитного ринку: ринок інструментів позики або боргових зобов'язань і ринок інструментів власності, тобто цей ринок охоплює операції з випуску й обігу інструментів позики, інструментів власності, а також їх гібридів [34];

Грошовий ринок - це ринок готівкових грошей, короткострокових кредитних операцій, валюти. На грошовому ринку обертаються надійні короткострокові інструменти, їхній рух зумовлений різницею у рівнях прибутку та ризику;

Ринок капіталів - найважливіше джерело довгострокових інвестиційних ресурсів. Якщо грошовий ринок у першу чергу підтримує ліквідність на фінансовому ринку, то ринок капіталів сприяє рентабельному використанню або алокації фінансових коштів. Це означає, що очікувана прибутковість капіталовкладень повинна, з урахуванням відповідного ризику, як мінімум відповідати відсотку на ринку капіталів [34].

Таким чином, фінансовий ринок забезпечує платоспроможність фінансової системи, максимальне узгодження загальногосподарських процесів нагромадження та інвестування як за обсягом, так і структурно.

Натомість дати об’єктивне визначення фінансовому ринку неможливо, адже різні науковці трактують його по-своєму:

Роберт Шиллер: «Фінансовий ринок - це місце, де люди, фірми та уряди збираються, щоб купувати та продавати фінансові активи, такі як акції, облігації, деривативи та іпотеки»[32].

Ежен Фама: «Фінансовий ринок - це механізм, за допомогою якого ціни фінансових активів визначаються в результаті взаємодії попиту та пропозиції»[37].

Пол Семюельсон: «Фінансовий ринок - це система, що включає в себе установи та механізми, які дозволяють учасникам економіки здійснювати обмін грошима та фінансовими цінностями»[26].

Джон Кейнс: «Фінансовий ринок - це місце, де зустрічаються пропозиція та попит на грошові кошти, облігації та інші фінансові інструменти з метою забезпечення інвестицій та фінансування»[9].

Таким чином, ринок фінансових послуг України є ключовим компонентом національної економіки, який відіграє вирішальну роль у забезпеченні стабільності фінансової системи, прискоренні економічного зростання та забезпеченні фінансового благополуччя громадян та підприємств. Ринок фінансових послуг в Україні є однією з найважливіших галузей економіки, яка забезпечує реалізацію фінансових потреб різних сегментів суспільства - від приватних осіб до великих корпорацій. Він включає в себе ряд ключових секторів, таких як банківський сектор, страхова діяльність, пенсійне забезпечення, інвестиційний менеджмент та інші фінансові інститути. Роберт Шилдс, автор «Financial Institutions Management», вважає: «Фінансові установи створюють важливу інфраструктуру для економічного розвитку, надаючи капітал, кредити та інші фінансові послуги, які є критичними для здоров'я будь-якої економіки.» [31].

Банківський сектор є основою фінансової системи України. Банки надають широкий спектр фінансових послуг, таких як кредитування, зберігання коштів, перекази, валютні операції та інші. Банки також є ключовими учасниками грошово-кредитної політики країни, здійснюючи перерозподіл фінансових ресурсів та впливаючи на рівень економічної активності.

Страхова індустрія забезпечує захист від різних фінансових ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, майном та іншими сферами. Страхові компанії надають різноманітні поліси, які допомагають громадянам та підприємствам захистити свої інтереси в умовах невизначеності та ризику. Пітер Друкер, видатний менеджер і консультант, коментує: "Страхування є ключовим

елементом для захисту від непередбачуваних фінансових ризиків, забезпечуючи стабільність та безпеку для індивідів та підприємств." [5].

Пенсійні фонди та програми є важливим елементом соціального захисту населення. Вони надають можливість громадянам забезпечити себе фінансовою підтримкою у пізніших роках життя, збираючи внески та інвестуючи їх у різні фінансові інструменти.

Інвестиційні фонди та компанії з управління активами надають послуги з управління та інвестування фінансових активів клієнтів. Вони допомагають інвесторам знаходити оптимальні способи розміщення капіталу, забезпечуючи диверсифікацію ризиків та підвищення доходності інвестицій.

Останнім часом на ринку фінансових послуг активно розвиваються фінтех-компанії, які використовують сучасні технології, такі як штучний інтелект, блокчейн та облачні рішення, для надання нових цифрових продуктів та послуг. Ці інновації сприяють розвитку цифрової економіки та покращенню доступу до фінансових послуг для широкого кола користувачів.

Розвиток фінтеху в Україні не просто модернізує фінансову систему, але й стимулює конкуренцію, покращує доступність фінансових послуг та активізує інвестиційну активність населення. Це сприяє формуванню динамічної та інноваційної фінансової екосистеми, яка може ефективно відповідати на сучасні виклики та потреби ринку.

Всі ці сектори тісно взаємодіють між собою, створюючи комплексну фінансову інфраструктуру, яка забезпечує стабільність, розвиток та конкурентоспроможність фінансового ринку України. Водночас, їх функціонування базується на строгих регуляторних рамках, які гарантують високий рівень довіри та захист прав інвесторів та споживачів.

Функціонує ринок фінансових послуг України на наступних організаційно-правових засадах:

- Регулювання та нагляд: Управління фінансовим ринком України здійснюється Національним банком України (НБУ) та іншими регуляторними

органами, такими як Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (ДКРРФП). Ці органи встановлюють правила та стандарти для фінансових установ, контролюють їх діяльність та забезпечують стабільність фінансової системи.

- Правова база: Основним законодавчим актом, що регулює діяльність фінансових установ в Україні, є Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг". Цей закон встановлює загальні принципи функціонування ринку фінансових послуг, права та обов'язки учасників ринку, процедури ліцензування та інші ключові аспекти.
- Ліцензування та акредитація: Для здійснення фінансової діяльності в Україні фінансові установи повинні отримати відповідну ліцензію від Національного банку України або інших компетентних органів. Ліцензування забезпечує дотримання встановлених норм та стандартів, забезпечуючи високий рівень довіри та безпеки для клієнтів.
- Захист прав споживачів: Важливим аспектом організаційно-правової бази є захист прав та інтересів споживачів фінансових послуг. Законодавство визначає права споживачів, процедури розгляду скарг та конфліктів між фінансовими установами та клієнтами, а також механізми компенсації шкоди в разі порушення прав споживачів. [6].

Враховуючи ці аспекти, ринок фінансових послуг України базується на прозорих, стабільних та прогнозованих правилах, що сприяє розвитку довіри до фінансових установ, стимулює інвестиційний клімат та забезпечує високий рівень захисту прав та інтересів усіх учасників ринку.

1.2. Місце та роль банків на ринку фінансових послуг

Банки відіграють центральну та невід'ємну роль на ринку фінансових послуг. Вони є ключовими посередниками між вкладниками та кредиторами, забезпечуючи широкий спектр фінансових продуктів та послуг для індивідуальних клієнтів, підприємств та інших фінансових установ.

- Зберігання коштів. Банки є основними інституціями для зберігання коштів. Вони пропонують різні типи рахунків - від поточних до депозитних - з різними умовами та ставками.
- Кредитування. Банки надають кредити підприємствам та приватним особам для фінансування різних проектів та потреб. Вони відіграють роль посередників, збираючи вклади та розподіляючи їх у вигляді кредитів.
- Платіжні та переказні послуги. Банки забезпечують інструменти для здійснення платежів, включаючи кредитні та дебетові картки, онлайн-банкінг, перекази коштів, інтернаціональні перекази та інші.
- Інвестиційні послуги. Деякі банки пропонують послуги з управління активами, інвестиційні фонди, брокерські послуги та консультації з інвестицій.
- Страхування. Банки також можуть пропонувати страхові продукти або співпрацювати з страховими компаніями для надання страхових послуг своїм клієнтам.
- Роль у фінансовій стабільності. Банки є важливими для фінансової стабільності країни. Вони забезпечують ліквідність на ринку, стабільність фінансової системи та підтримують економічне зростання через кредитування підприємств та споживчі кредити.

Одним з відомих науковців, який акцентує увагу на ролі банків, є Жозеф Стигліц. У своїй книзі «Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy», він розглядає важливість банків у забезпеченні фінансової стабільності та розвитку економіки. Стигліц відзначає, що банки є основними інституціями, які забезпечують кредитний ресурс для підприємств та домогосподарств, сприяючи таким чином економічному зростанню [33].

Також слід підкреслити важливість банків в українській економіці. Варто наголосити, що банки є ключовими інституціями, які надають кредитування підприємствам, підтримуючи їхню діяльність та стимулюючи економічний розвиток .

Банки також відіграють важливу роль у формуванні грошово-кредитної політики країни. Наталія Слав'юк, у своїх наукових працях, досліджує взаємозв'язок між діяльністю банків та грошово-кредитною політикою, акцентуючи увагу на важливості ролі банків у забезпеченні стабільності фінансової системи та реалізації національної економічної стратегії [28].

Банки мають важливу роль у формуванні фінансової культури суспільства, підвищуючи рівень фінансової грамотності та відповідального відношення до грошових ресурсів.

На нашу думку місце та роль банків на ринку фінансових послуг є надзвичайно важливими для забезпечення економічного зростання та фінансової стабільності. Банки виконують функції посередників, інноваційних лідерів, управителів ризиками та надійних партнерів для бізнесів та населення. Їхня здатність адаптуватися до змін та впроваджувати нові технології забезпечує постійний розвиток фінансової системи та підтримку економіки в умовах глобальних викликів.

Взаємодія банків та різних фінансових установ є важливою складовою фінансової системи та має значний вплив на економіку країни. Аспекти взаємодії включають в себе:

Кредитування та фінансування: Банки відіграють ключову роль у наданні кредитів та фінансуванні різних фінансових установ. Це може включати надання короткострокових чи довгострокових позик, кредитних ліній, а також видачу облігацій чи інших фінансових інструментів.

Обслуговування клієнтів: Банки та фінансові установи можуть встановлювати партнерські відносини для надання комплексних фінансових

послуг своїм клієнтам. Наприклад, банк може співпрацювати з інвестиційним фондом для пропозиції інвестиційних продуктів своїм клієнтам.

Управління ризиками та ліквідністю: Банки та фінансові установи взаємодіють у сфері управління ризиками та ліквідністю. Банки можуть розміщати свої звітні активи у фінансових установах, що спеціалізуються на операціях з ризиком або ліквідністю, для оптимізації балансу та зменшення ризиків.

Спільні інвестиції та проекти: Банки та фінансові установи можуть співпрацювати у спільних інвестиціях та проектах. Це може бути розвиток нових продуктів чи послуг, інфраструктурних проектів або інвестицій у розвиток інноваційних галузей.

Загальні ініціативи та регулювання: Банки та фінансові установи можуть об'єднувати зусилля для спільного вирішення питань, пов'язаних з регулюванням, впровадженням стандартів безпеки та зменшенням системних ризиків у фінансовій системі.

Інновації та технології: Сучасні технології та інновації створюють нові можливості для співпраці між банками та фінансовими установами. Вони можуть об'єднувати зусилля для розробки та впровадження нових цифрових продуктів та сервісів, які полегшують доступ до фінансових послуг та підвищують їхню ефективність.

Регуляторна вимоги та відповідальність: Банки та фінансові установи повинні дотримуватися регуляторних вимог та стандартів щодо фінансової діяльності. Вони можуть співпрацювати для виконання цих вимог та забезпечення відповідальної практики управління ризиками та фінансовими операціями.

Формування партнерських відносин: Взаємодія між банками та різними фінансовими установами може призвести до формування партнерських відносин та мереж співробітництва. Це дає змогу обмінюватися досвідом, ресурсами та найкращими практиками для досягнення спільних цілей.

Забезпечення фінансової стабільності: Спільна діяльність банків та різних фінансових установ важлива для забезпечення фінансової стабільності та протидії системним ризикам. Вони можуть спільно працювати над виявленням та мінімізацією ризиків, що загрожують фінансовій системі, та реагувати на фінансові кризи та стрес-тести.

Ці аспекти взаємодії відображають важливість співпраці між банками та різними фінансовими установами для забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи. Інтеграція їхніх зусиль дає змогу забезпечувати доступ до різноманітних фінансових послуг та сприяє розвитку економіки в цілому.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

2.1. Сучасні тенденції розвитку вітчизняного ринку банківських послуг в умовах цифрової економіки

Сучасний стан розвитку ринку банківських послуг України характеризується наявністю широкого асортименту послуг, у тому числі і у співпраці з різними небанківськими фінансовими установами. В силу динамічності розвитку ринку, загострення конкуренції на ньому банки постійно ведуть пошук додаткових шляхів отримання конкурентних переваг.

Основним показниками оцінки банківського ринку є не лише кількість банків, загальний обсяг активів банків у країні, а також його відношення до ВВП, показники обсягів таких основних його сегментів як кредитний і депозитний, які є основними індикаторами розвитку ринку загалом [13, с. 81].

Трансформації в українській економіці, процеси євроінтеграції, спрямування України до ЄС та її співробітництво з МВФ зумовлюють необхідність підвищення ефективності взаємодії банківського та реального секторів економіки. Карантинні обмеження, війна в Україні, активізація факторів цифровізації все більше штовхають банки впровадження новітніх фін-технологій.

У той же час, у силу обставин, які пов‘язані із фінансовою грамотністю населення, рівнем довіри клієнтів, платоспроможністю юридичних осіб, переслідуванням цілей надприбутковості банківського бізнесу, вітчизняні банки надають перевагу наданню послуг платоспроможним фізичним особам та підприємствам, оминаючи розробки програм фінансування «молодого» бізнесу чи реального сектору економіки.

Проаналізуємо динаміку кількості діючих банків в України за останні 4 роки (рисунок 2.1).

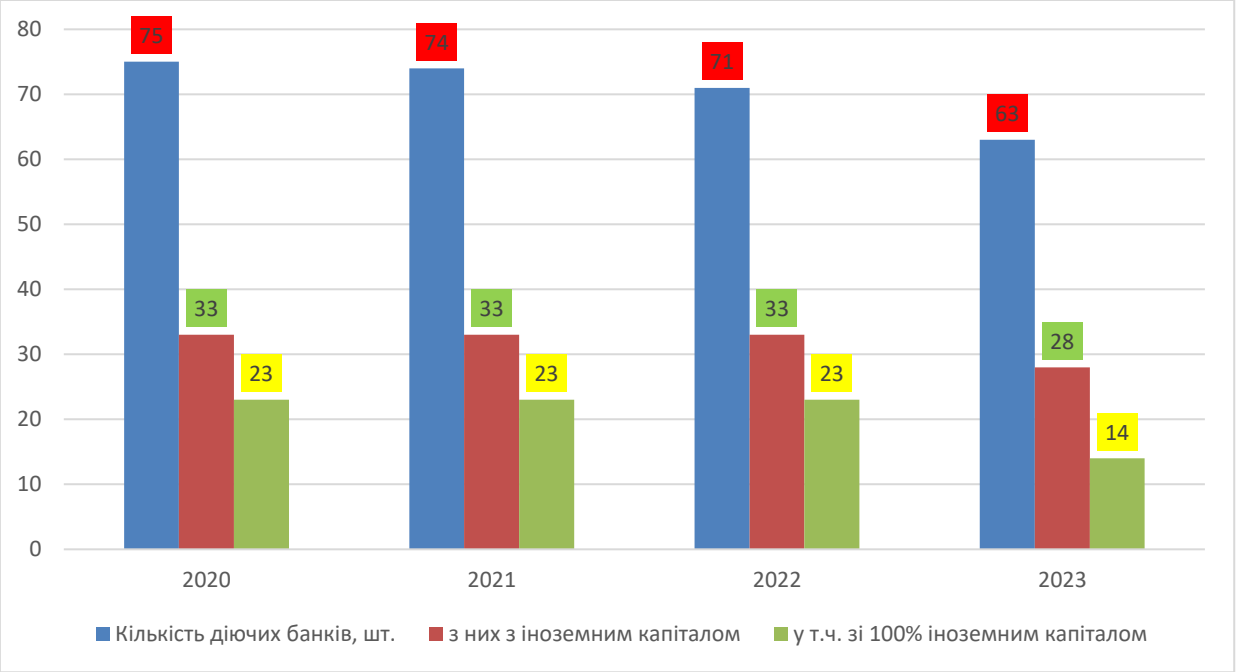

Рис. 2.1. Кількість діючих банків в Україні за період 2020-2023 рр. [33]

Як бачимо, кількість банків з кожним роком зменшувалась. Найбільший спад відбувся у 2023 році – на 8 банків. Щодо банків із іноземним капіталом, то їх кількість було стабільною впродовж 2020 – 2022 рр. – 33 банки, у 2023 році таких банків стало менше на п’ять. Кількість банків зі 100% іноземним капіталом також зазнала змін лише в 2023 році, скоротилась на 9 шт.

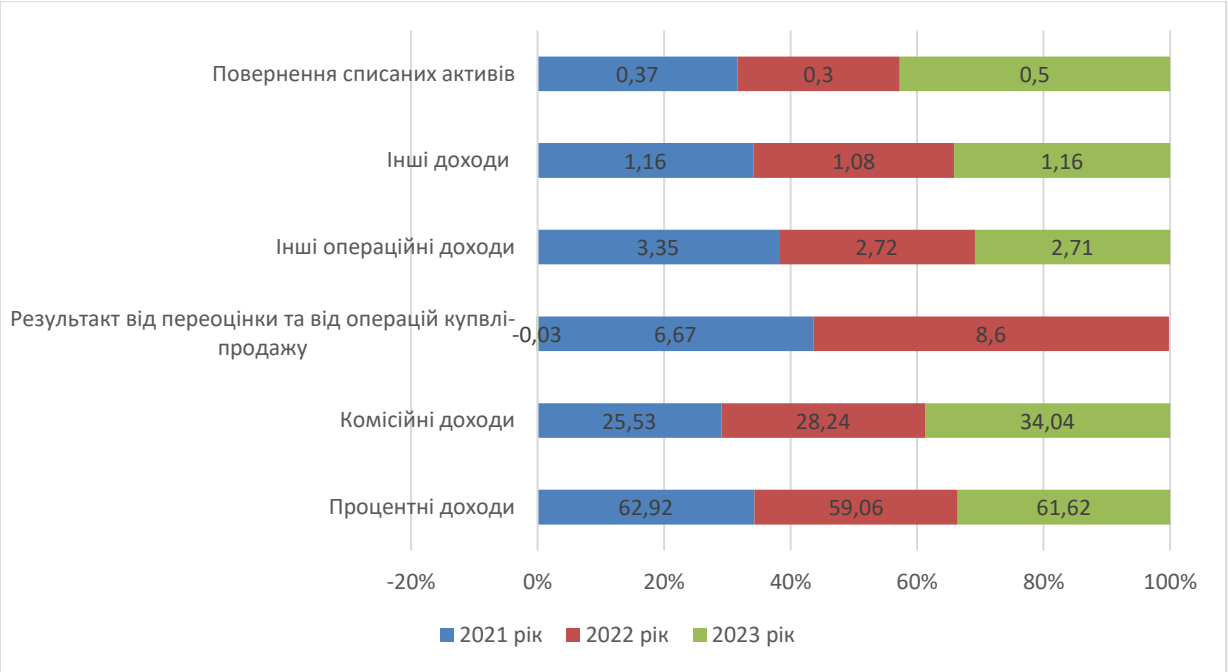

Рис. 2.2. Структура доходів банківської системи України за 2021 - 2023 роки, % [33]

Розглянемо структуру доходів банківської системи України за останні 3 роки (рисунок 2.2). Дані рисунку показують, що у структурі доходів банківської системи України найбільшу частку займають процентні доходи. Найбільша їх частка спостерігалась у 2021 році – 62,92% усіх доходів банківської системи України, незначне зменшення відбулось у 2022 році – на 3,86 в.п. та збільшення у 2023 році – на 2,56 в.п.

Як бачимо з рисунку 2.3, ситуація з витратами банків є схожою з доходами банківської системи. У 2021 р. найбільша частка витрат припадала на процентні витрати (40,09%), однак за аналізований період вони все ж таки мали тенденцію до зменшення, яке склало 14,06 в.п. , і на перше місце у 2022-2023 рр. вийшли загальні адміністративні витрати, що можна пояснити необхідністю банків дещо переформатовувати свою роботу на тимчасово окупованих територіях і перенесенням відділень.

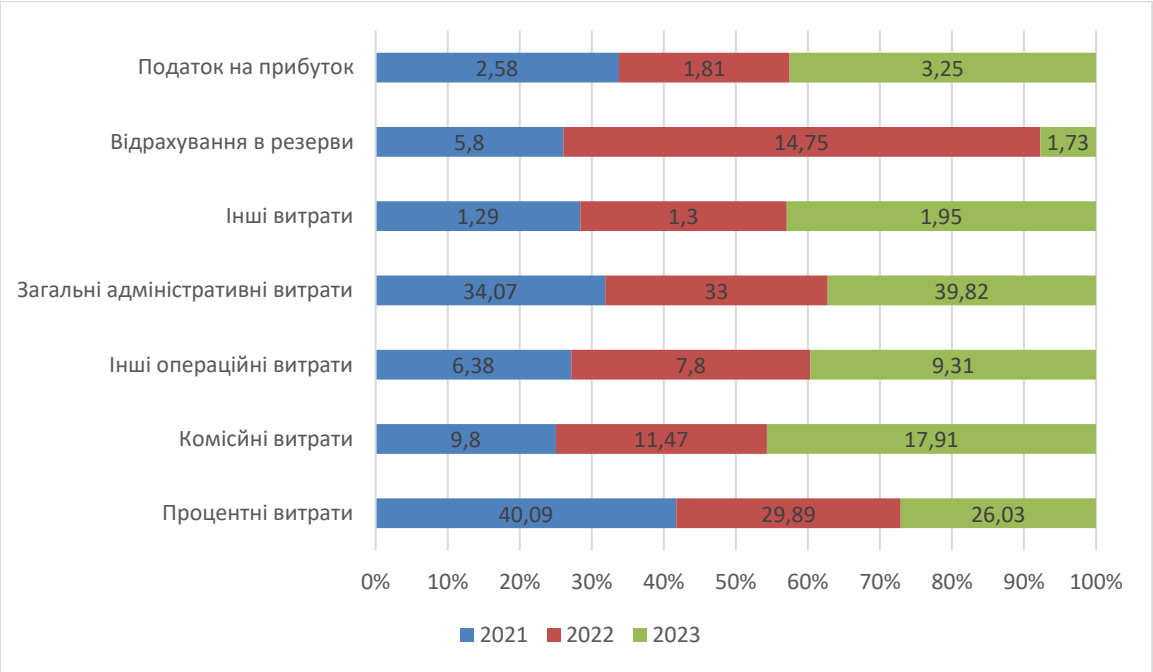

Рис. 2.3. Структура витрат банківської системи України за період 2021-2023 роки, %. [33]

Згідно даних НБУ загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) за аналізований період мають тенденцію як до збільшення, так і до зменшення. За 3 роки вони в цілому збільшились на 14,5%.

Таблиця 2.1.

Динаміка активів банківської системи України за 2021–2023 роки [33]

Показники	Темп приросту, %		
	2021	2022	2023
1	2	3	4
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	3,84	3,72	6,94
з них: нерезиденти	1,46	26,96	-2,55
Активи в іноземній валюті	-2,42	-0,50	-0,30
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	3,12	-7,84	-8,90
Готівкові кошти	6,44	19,95	3,26
Банківські метали	-	7,27	-32,87
Кошти в Національному банку України	-4,84	114,14	-7,02
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	-9,90	36,30	-1,80

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	18,87	3,85	19,29
Кредити надані клієнтам, у т.ч.	7,92	-7,64	10,90
кредити, що надані органам державної влади	88,86	64,89	131,71
кредити, що надані суб`єктам господарювання	6,32	-10,57	6,16
кредити, що надані фізичним особам	15,27	5,02	21,58
кредити, надані небанківським фінансовим установам	57,14	-50,00	280,00
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	12,87	12,24	4,87
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках	8,88	-11,54	-28,23

Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті за увесь період 2021-2023 рр. зменшились на 3,22%. Найбільше зменшення банківських металів відбулось у 2023 році (32,87%). Також суттєве зменшення було за резервами за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках) – на 30,89% за увесь період аналізу. Значне збільшення активів банківської системи відмічається за грошовими коштами: у 2021 році – на 6,44%, у 2022 році – на 19,95%, та у 2023 році – на 3,26%. За аналізований період грошові кошти збільшились на 29,65%. Також, необхідно звернути увагу на збільшення кредитів, наданих клієнтам, а саме кредити, що надані органам державної влади та кредити, надані небанківським фінансовим установам – на 1248 млн. грн., та 186,0 млн. грн. відповідно.

Розглянемо динаміку пасивів банківської системи України за останні 3 роки(мал. 2.4). Як бачимо, пасиви банківської системи мали поступову тенденцію до збільшення у період з 2021 року по 2022 рік – з 12,99% до 29,08%, а у 2023 році вони зменшились на 19,32% у порівнянні з 2022 роком. За аналізований період (2021 - 2023 роки) пасиви банківської системи України збільшились на 61,39%.

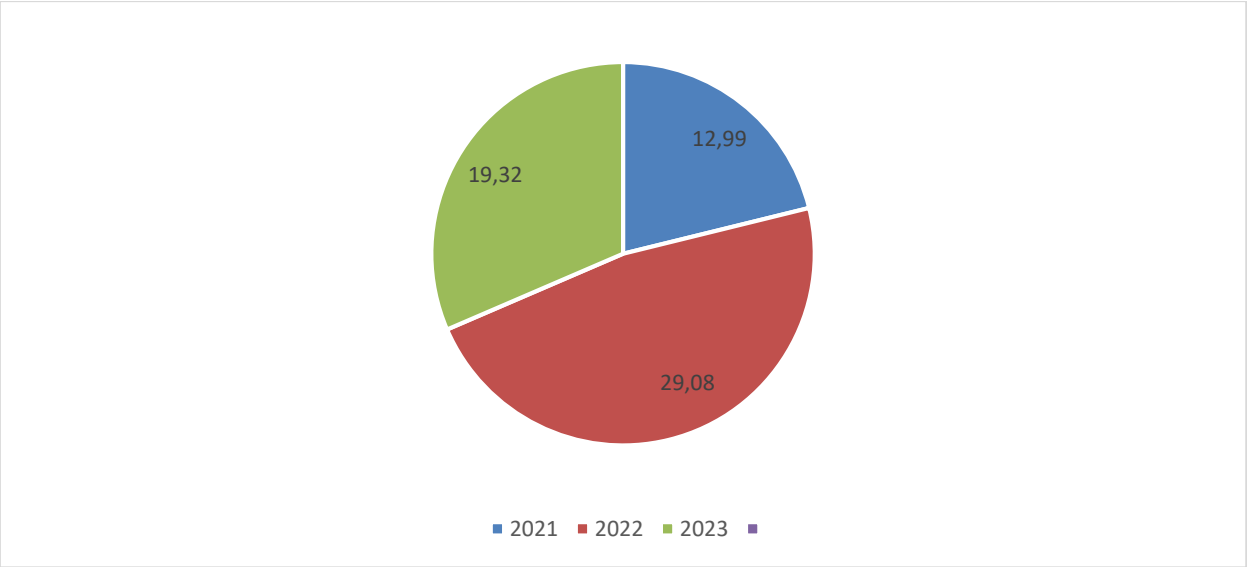

Рис. 2.4. Динаміка пасивів банківської системи України
за 2021 - 2023 роки, % [33]

Динаміку капіталу банківської системи України за останні 3 роки відображено на рисунку 2,5. Як бачимо, капітал банківської системи мав поступову тенденцію до збільшення у період з 2021 року по 2022 рік – з 9,83% до 22,07%, а у 2023 році вони зменшились на 12,68% у порівнянні з 2022 роком. За аналізований період (2021-2023 роки) капітал банківської системи України збільшився на 44,58%.

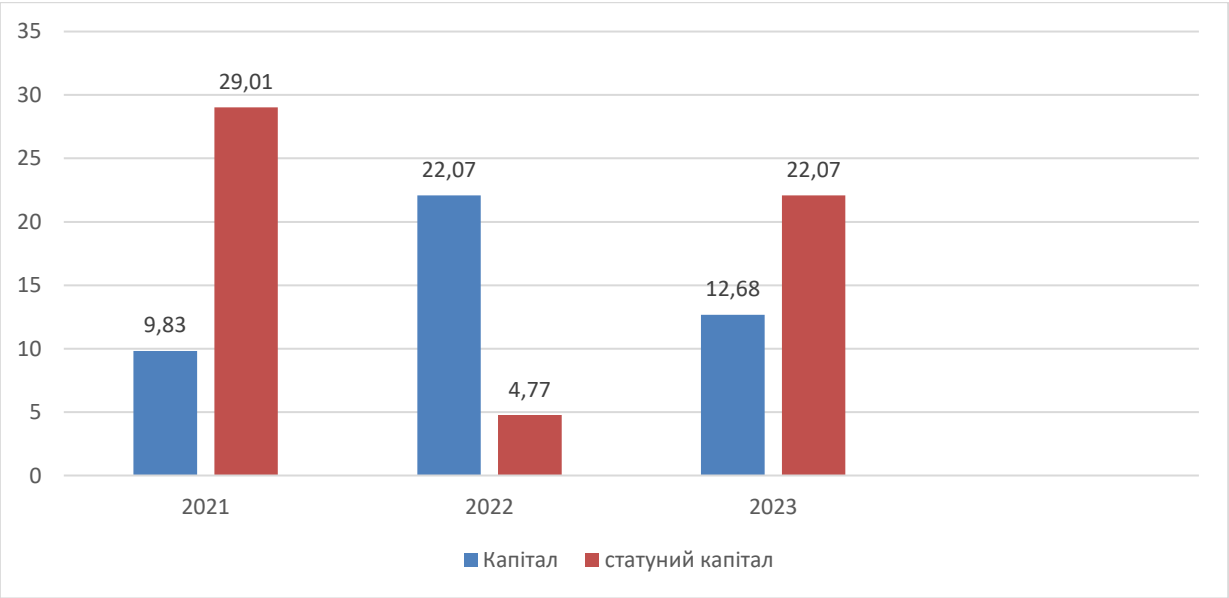

Рис. 2.5. Динаміка капіталу банківської системи України
за 2021 - 2023 роки, % [33]

Щодо статутного капіталу, то його зменшення на 24,24% відбулось у 2022 році, максимальний показник – у 2021 році – 29,01%.

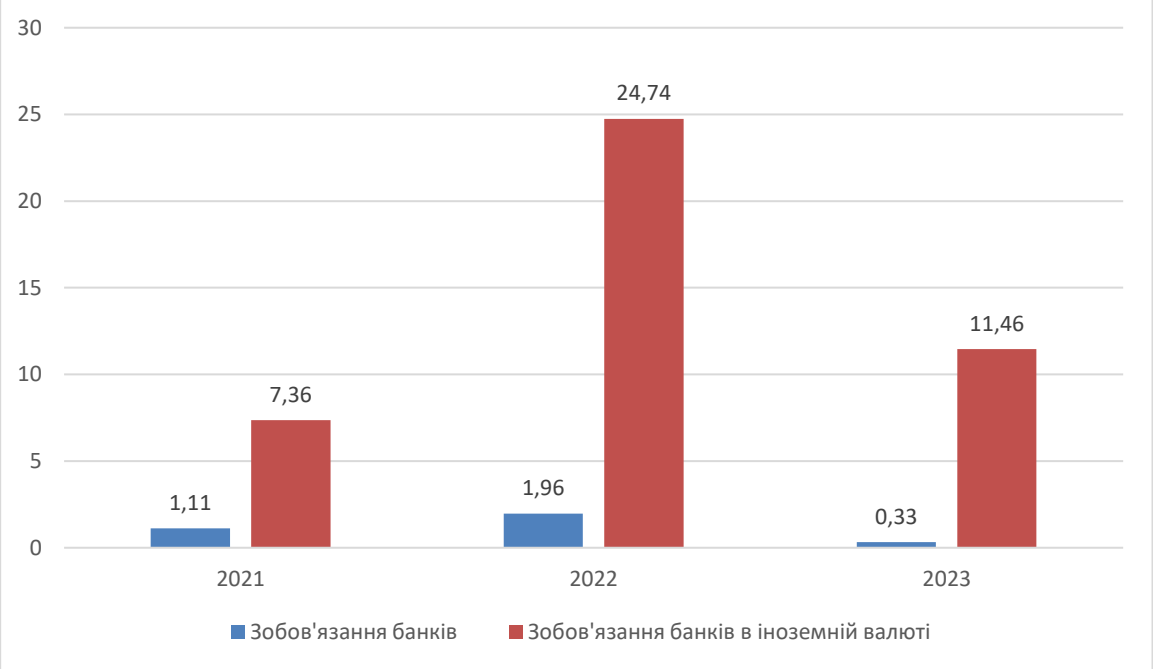

Рис. 2.6. Динаміка зобов'язань банківської системи України за 2021 - 2023 роки, % [33]

Динаміку капіталу банківської системи України за період 2021-2023 роки відображено на рисунку 2.6. У 2022 році зобов'язання банків мали найбільше їх зростання – на 1,96% та вже у 2023 році зменшились на 0,33%. За зобов'язаннями в іноземній валюті відмічається поступова тенденція до збільшення у період з 2021 року по 2022 рік та зменшення у 2023 році. За аналізований період зобов'язання в іноземній валюті збільшились на 43,56%. Динаміка інших запозичених коштів банківської системи України за 2021-2023 роки наведена у таблиці 2.2.

За іншими запозиченими коштами банківської системи України за 2021-2023 роки найбільше зростання відбулось за коштами фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) – на 69,69%. Зменшення спостерігалось за коштами суб'єктів господарювання – на -39,02% за період аналізу.

Таблиця 2.2.

Динаміка інших запозичених коштів банківської системи України за 2021-2023 роки [33]

Показники	Темп приросту, %		
	2021	2022	2023
Строкові вклади(депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	-3,29	13,96	-5,27
Кошти суб'єктів господарювання	-43,31	1,35	2,94
Кошти фізичних осіб (з ощадними сертифікатами)	22,59	29,78	17,32
Кошти небанківських фінансових установ	8,59	23,51	6,62

Як бачимо на рисунку 2.7, рентабельність активів була найнижчою у 2022 році, а найвищий її показник був у 2021 році та становив 4,26%. Щодо рентабельності капіталу, то найвищий її показник був у 2023 році та становив 35,15%.

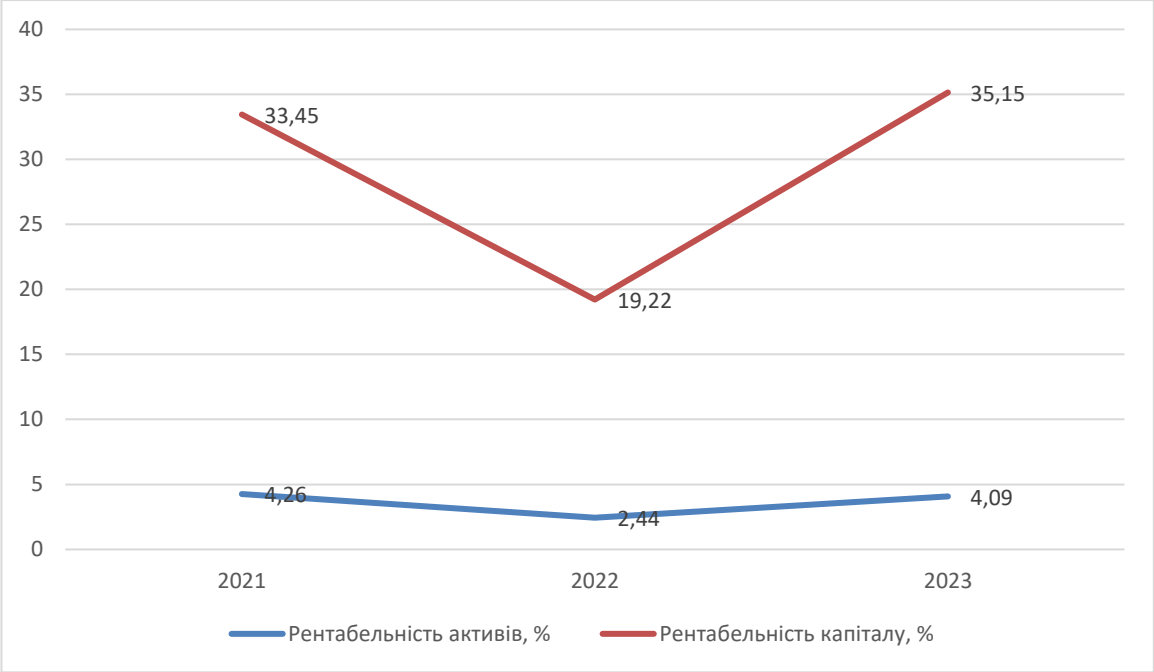

Рис. 2.7. Рентабельність активів та капіталу банківської системи за 2021 - 2023 роки, % [33]

Стан сучасної банківської системи є складним і динамічно змінюється під впливом різних факторів. Недавні тенденції свідчать про зростання конкуренції

у фінансовій індустрії, що спонукає банки до впровадження нових технологій та стратегій для забезпечення своєї конкурентоспроможності.

Однією з ключових тенденцій є використання передових наглядових технологій для підвищення ефективності контролю та моніторингу фінансових операцій. Впровадження таких технологій дає змогу банкам швидше виявляти та реагувати на ризики, зменшуючи ймовірність виникнення фінансових криз.

Однак, разом з перевагами використання новітніх технологій, існують і виклики. Наприклад, зростання кіберзагроз та необхідність вдосконалення кібербезпеки банківських систем, а також потреба у забезпеченні конфіденційності та захисту персональних даних клієнтів.

У зв'язку з цим, банківська система постійно вдосконалюється та адаптується до нових викликів і можливостей, спрямовуючи зусилля на забезпечення стабільності, надійності та інноваційності.

2.2 Досвід взаємодії ПАТ «ПриватБанк» з різними фінансовими установами за період 2021-2023 рр.

ПриватБанк – один із найбільших банків України, заснований у 1992 році. Він займає лідируючі позиції на ринку фінансових послуг завдяки своїм інноваціям, високій якості обслуговування та широкому спектру послуг. ПриватБанк має понад 2000 філій по всій Україні та обслуговує понад 20 мільйонів клієнтів. Основні продукти та послуги включають кредитування, депозити, інтернет-банкінг, мобільний банкінг та платіжні системи. Серед продуктів кредитування варто зазначити споживчі кредити, кредитні картки та іпотечні кредити. ПриватБанк пропонує різноманітні депозитні програми для фізичних та юридичних осіб. Інтернет-банкінг Приват24 є однією з найпопулярніших онлайн-платформ для банківських послуг в Україні.

Мобільний додаток банку дає змогу клієнтам зручно управляти своїми фінансами. Банк також має широку мережу банкоматів та терміналів, що забезпечує зручність користування послугами.

ПриватБанк відомий як лідер на вітчизняному ринку платіжних карток. На сьогоднішній день він випустив понад 18,5 млн пластикових карток (40% від загальної кількості карток, випущених українськими банками). Мережа обслуговування пластикових карток банку налічує 6837 банкоматів, а пластикові картки банку можна використовувати в більш ніж 46,6 тис. торговельних і сервісних точках по всій Україні. Завдяки розгалуженій мережі карткових продуктів, ПриватБанк активно впроваджує послуги з автоматичної виплати заробітної плати для бізнес-клієнтів за допомогою пластикових карток.

Впродовж останніх 10 років ПриватБанк утримує лідерські позиції на ринку банківських послуг і є найбільшим рушієм цифровізації банкіських послуг. Це сприяє високим показникам діяльності банку.

Основні показники балансу ПриватБанку представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Вертикальний та горизонтальний аналіз балансу ПАТ КБ «ПриватБанк»

Найменування статті	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абс.
1	2	3	4	5
АКТИВИ				
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	9251245	19725932	18737301	9486056
2. Торгові цінні папери	105429	84401	122841	17412
3. Кошти в інших банках	5185787	1317049	3616684	-1569103
4. Цінні папери в портфелі банку на продаж	59457	83498	83638	24181
5. Кредити та заборгованість клієнтів	61615075	85385307	100792210	39177135
6. Цінні папери в портфелі банку до погашення	371683	708257	72227	-299456
7. Інвестиції в асоційовані компанії	795688	1025367	981251	185563
8. Основні засоби та нематеріальні активи	1312364	1801944	2021056	705692
9. Дебіторська заборгованість	7237362	3146010	18516525	11279163
10. Інші активи	132041	159457	177740	45699
11. Усього активів	86066131	113437222	145118473	59052342

Продовження таблиці 2.3.

ПАСИВИ				
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	10270719	11879968	16746979	6476260
12. Статутний капітал	7810866	8860202	13654881	5844015
13. Резервні та інші фонди банку	1316872	1519787	1609788	292916
14. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1142981	1499979	1572310	429329
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	75795412	101557254	128371494	52576082
15. Кошти інших банків	11379815	14559473	10104288	-1275527
16. Кошти клієнтів	49835285	75182793	91841753	42016468
17. Боргові цінні папери, емітовані банком	1290849	557922	561668	-729181
18. Субординований борг	1299878	1235277	1225747	-74131
19. Кредиторська заборгованість	11807479	9773785	24342468	12534989
20. Інші пасиви	182106	248004	295570	113464
21 Усього зобов'язань	86066131	113437222	145118473	59052342

У 2021 році загальні активи банку склали 86,066,131 тис. грн., з яких найбільшу частку займали кредити та заборгованість клієнтів (71.6%). Грошові кошти та їх еквіваленти становили 10.7% від загальних активів, кошти в інших банках - 6.0%, а дебіторська заборгованість - 8.4%.

Таблиця 2.4.

Структура активу і пасиву балансу ПриватБанку за період 2021-2023 рр.

Найменування статті	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення
	%	%	%	Від.
1	2	3	4	5
АКТИВИ				
1. Грошові кошти та їх еквіваленти	10,7	17,4	12,9	102,5
2. Торгові цінні папери	0,1	0,1	0,1	16,5
3. Кошти в інших банках	6,0	1,2	2,5	-30,3
4. Цінні папери в портфелі банку на продаж	0,1	0,1	0,1	40,7
5. Кредити та заборгованість клієнтів	71,6	75,3	69,5	63,6
6. Цінні папери в портфелі банку до погашення	0,4	0,6	0,05	-80,6
7. Інвестиції в асоційовані компанії	0,9	0,9	0,7	23,3
8. Основні засоби та нематеріальні активи	1,5	1,6	1,4	53,8
9. Дебіторська заборгованість	8,4	2,8	12,8	155,8
10. Інші активи	0,2	0,1	0,1	34,6
11. Усього активів	100,0	100,0	100,0	68,6

Продовження табл.. 2.4

ПАСИВИ				
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	11,9	10,5	11,5	63,1
12. Статутний капітал	9,1	7,8	9,4	74,8
13. Резервні та інші фонди банку	1,5	1,3	1,1	22,2
14. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1,3	1,3	1,1	37,6
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	88,1	89,5	88,5	69,4
15. Кошти інших банків	13,2	12,8	7,0	-11,2
16. Кошти клієнтів	57,9	66,3	63,3	84,3
17. Боргові цінні папери, емітовані банком	1,5	0,5	0,4	-56,5
18. Субординований борг	1,5	1,1	0,8	-5,7
19. Кредиторська заборгованість	13,7	8,6	16,8	106,2
20. Інші пасиви	0,2	0,2	0,2	62,3
21 Усього зобов'язань	100	100	100	68,6

Пасиви банку включали власний капітал у розмірі 10,270,719 тис. грн. (11.9% від загальних пасивів), з яких статутний капітал становив 9.1%. Основна частина зобов'язань складалась з коштів клієнтів (57.9%) та коштів інших банків (13.2%).

У 2022 році загальні активи банку зросли до 113,437,222 тис. грн. Грошові кошти та їх еквіваленти зросли до 17.4% від загальних активів, тоді як кредити та заборгованість клієнтів зросли до 75.3%. Водночас кошти в інших банках зменшилися до 1.2%.

Пасиви банку збільшились до 101,557,254 тис. грн. (89.5% від загальних пасивів). Власний капітал збільшився до 11.8%, з яких статутний капітал зріс до 7.8%. Кошти клієнтів становили 66.3% від загальних пасивів, кошти інших банків - 12.8%.

У 2023 році загальні активи банку досягли 145,118,473 тис. грн. Грошові кошти та їх еквіваленти зменшились до 12.9% від загальних активів, тоді як кредити та заборгованість клієнтів збільшились до 69.5%. Дебіторська заборгованість зросла до 12.8%.

Зобов'язання банку склали 128,371,494 тис. грн. (88.5% від загальних пасивів). Власний капітал зріс до 16,746,979 тис. грн. (11.5%), з яких статутний

капітал становив 9.4%. Кошти клієнтів збільшились до 63.3%, кошти інших банків зменшились до 7.0%.

У порівнянні з 2021 роком, активи банку в 2022 році зросли на 27,371,091 тис. грн. (+31.8%), а в 2023 році на 31,681,251 тис. грн. (+27.9%) порівняно з 2022 роком. Найбільше зростання було відзначено у кредитах та заборгованості клієнтів, які зросли на 63.6% з 2021 до 2023 року.

Грошові кошти та їх еквіваленти збільшились на 102.5% у 2022 році, але зменшились на 4.8% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Кошти в інших банках значно зменшились у 2022 році (-74.6%), але частково відновились у 2023 році (+174.4%).

Пасиви банку також зросли з 2021 до 2023 року, при цьому кошти клієнтів збільшились на 84.3%. Власний капітал зріс на 63.1% за цей період, зі значним зростанням статутного капіталу (74.8%).

Загалом, фінансовий стан банку покращився за останні три роки, зростання активів та власного капіталу свідчить про зміцнення фінансової стійкості та збільшення довіри клієнтів до банку.

ПриватБанк активно підтримує різні соціальні ініціативи. Серед благодійних програм банку варто відзначити допомогу дитячим будинкам та підтримку малозабезпечених родин. Банк також спонсорує культурні та спортивні заходи, освітні проекти. Екологічні проекти ПриватБанку включають розвиток зеленої енергетики та зниження вуглецевого сліду.

ПриватБанк є лідером у впровадженні нових технологій. Серед цифрових послуг банку варто відзначити Приват24, мобільний додаток, чат-боти. Банк забезпечує високий рівень захисту персональних даних клієнтів. Технологічні інновації включають впровадження біометричної автентифікації та безконтактні платежі. ПриватБанк обслуговує понад 20 мільйонів клієнтів, серед яких фізичні особи, малі та середні підприємства, великі корпорації. Рівень задоволеності клієнтів є високим завдяки швидкому та якісному обслуговуванню.

ПриватБанк конкурує з такими банками, як Ощадбанк, Райффайзен Банк Аваль, Альфа-Банк. Ключові переваги ПриватБанку включають розвинену мережу філій, інноваційні технології та високий рівень обслуговування. ПриватБанк займає лідируючу позицію на українському ринку банківських послуг. Частка ринку ПриватБанку становить близько 20%, що забезпечує йому стійке лідерство.

ПриватБанк є одним з найбільших платників податків в Україні, що робить значний внесок у ВВП країни. Діяльність банку сприяє розвитку фінансового сектору та економіки в цілому. Банк створює тисячі робочих місць по всій Україні, сприяючи зайнятості та економічному добробуту громадян. Податкові надходження від діяльності ПриватБанку складають значну частину бюджету України, що дає змогу фінансувати соціальні програми та інфраструктурні проекти.

ПриватБанк взаємодіє з різними фінансовими установами, такими як страховики, інвестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди (НПФ), фінтех компанії та інші фінансові установи. Взаємодія включає різноманітні операції та співпрацю в різних напрямках.

ПриватБанк співпрацює зі страховими компаніями для надання своїм клієнтам комплексних фінансових послуг. Основні операції включають банківське страхування, продаж страхових продуктів через мережу відділень банку, страхування життя, медичне страхування, страхування майна, автострахування та інші види страхування.

Для зниження ризиків неповернення кредитів ПриватБанк пропонує послуги кредитного страхування. Це забезпечує додатковий захист банку у випадку неспроможності позичальників виконати свої зобов’язання. Наприклад, клієнти, які беруть іпотечний кредит, можуть скористатися послугою страхування від втрати роботи. Кредитне страхування включає страхування ризиків неповернення кредитів, виданих банком, що забезпечує

додатковий захист банку у випадку неспроможності позичальників виконати свої зобов’язання.

ПриватБанк та страхові компанії реалізують спільні маркетингові кампанії для просування страхових продуктів. Це дає змогу клієнтам банку отримувати знижки на страхові послуги та брати участь у різних акціях.

Співпраця ПриватБанку з інвестиційними фондами дає змогу клієнтам банку отримувати додаткові можливості для інвестування. Основні операції включають:

Розміщення коштів: ПриватБанк може інвестувати частину своїх резервів у інвестиційні фонди для диверсифікації портфеля та отримання додаткового прибутку. Це дає можливість банку підвищувати ефективність управління активами.

ПриватБанк виступає посередником у продажу паїв інвестиційних фондів своїм клієнтам, надаючи консультації та підтримку у виборі інвестиційних продуктів. Наприклад, клієнти можуть придбати паї інвестиційних фондів через Приват24.

Банк надає своїм клієнтам інформацію про різні інвестиційні фонди, їхні стратегії та потенційні доходи, що допомагає клієнтам приймати обґрунтовані інвестиційні рішення.

ПриватБанк співпрацює з НПФ для надання своїм клієнтам можливості накопичення пенсійних заощаджень. Основні операції включають:

- адміністрування пенсійних рахунків: ПриватБанк веде облік коштів клієнтів, які роблять внески до НПФ через банк. Це включає управління рахунками та забезпечення прозорості операцій.
- консультації: Банк надає консультаційні послуги клієнтам з питань вибору НПФ, умов накопичення та використання пенсійних коштів. Наприклад, клієнти можуть отримати поради щодо найкращих способів накопичення пенсійних заощаджень.

- інвестиційні послуги: ПриватБанк управляє активами НПФ, що включає інвестування пенсійних коштів з метою їх примноження. Це допомагає забезпечити стабільний дохід для учасників НПФ.

ПриватБанк активно співпрацює з фінтех компаніями для впровадження нових технологій та покращення обслуговування клієнтів. ПриватБанк впроваджує фінтех рішення для швидких та безпечних платежів, включаючи мобільні платіжні системи, цифрові гаманці та інші інновації. Наприклад, клієнти можуть використовувати цифровий гаманець для безконтактних платежів.

У 2023 році ПриватБанк впровадив цифровий гаманець для безконтактних платежів, який вже використовують більше 1 мільйона клієнтів.

За перші шість місяців 2024 року банк інтегрував сучасні платіжні рішення від Visa та MasterCard, що дозволило здійснити понад 5 мільйонів безконтактних операцій через мобільні додатки.

ПриватБанк та фінтех компанії реалізують спільні проекти для створення нових фінансових продуктів та сервісів. Це включає розробку нових мобільних додатків та інтеграцію з існуючими сервісами.

Протягом 2023 року ПриватБанк реалізував 10 спільних проектів з фінтех компаніями для створення нових фінансових продуктів та сервісів. У 2024 році банк запланував спільно з фінтех стартапами розробити новий мобільний додаток для зручного управління фінансами.

ПриватБанк надає відкриті API для фінтех компаній, що дає можливість інтегрувати їхні сервіси з платформою банку для зручності клієнтів. Це сприяє розвитку екосистеми фінансових послуг та підвищує зручність для користувачів.

Протягом останнього року ПриватБанк впровадив відкриті API для 15 фінтех компаній, що дає змогу інтегрувати їхні сервіси з платформою банку та забезпечує зручність для понад 3 мільйонів клієнтів. За період з січня по червень

2024 року через API ПриватБанку було здійснено більше ніж 100 мільйонів операцій з іншими фінтех компаніями.

ПриватБанк також взаємодіє з іншими фінансовими установами, такими як біржі, платіжні системи, міжнародні фінансові інституції. Основні операції включають:

Кліринг та розрахунки: ПриватБанк бере участь у міжбанківських розрахунках, платіжних системах та клірингових палатах. Це забезпечує ефективність та надійність фінансових операцій. У 2023 році банк здійснив понад 500 тисяч міжбанківських розрахунків та клірингових операцій, на суму більше ніж 5 мільярдів гривень. За перші півріччя 2024 року ПриватБанк провів міжбанківські розрахунки та клірингові операції на суму понад 3 мільярдів гривень.

Кредитування та фінансування: ПриватБанк отримує міжбанківські кредити та бере участь у спільних фінансових проектах та програмах фінансування. Це дає змогу банку підтримувати свою ліквідність та розширювати фінансові можливості.

У 2023 році ПриватБанк отримав міжбанківські кредити на суму більше 2 мільярдів гривень, які були спрямовані на фінансування малого та середнього бізнесу. За перший квартал 2024 року банк підтримав спільні фінансові проекти з фінтех стартапами на суму понад 500 мільйонів гривень.

Співпраця з міжнародними банками та фінансовими інституціями дає змогу ПриватБанку здійснювати валютні операції, міжнародні перекази та інші фінансові послуги на глобальному рівні. Це включає підтримку міжнародного бізнесу та обслуговування клієнтів, які працюють за кордоном.

У 2023 році ПриватБанк здійснив понад 100 тисяч міжнародних переказів та валютних операцій для своїх клієнтів, на суму більше 200 мільйонів євро. За період з січня по червень 2024 року банк обробив понад 50 тисяч міжнародних переказів та валютних операцій, на суму понад 150 мільйонів доларів США.

ПриватБанк також проводить хакатони та інкубаційні програми для фінтех стартапів, надаючи їм доступ до ресурсів банку та можливість тестувати свої рішення на реальних клієнтах. Крім того, банк надає фінансову підтримку стартапам через спеціальні кредитні програми з вигідними умовами, а також пропонує спеціальні фінансові продукти, такі як бізнес-рахунки та платіжні рішення.

Інноваційний центр ПриватБанку дає можливість фінтех стартапам співпрацювати з банківськими експертами для розробки нових продуктів та послуг. Банк активно впроваджує новітні фінтех-рішення, такі як біометрична ідентифікація клієнтів та штучний інтелект для обробки великих обсягів даних, що підвищує ефективність операцій та покращує якість обслуговування клієнтів.

Таким сином, ПриватБанк, найбільший банк України, активно підтримує та інвестує у фінтех стартапи, сприяючи інноваційному розвитку фінансового сектору країни. Банк інвестує в українські фінтех стартапи через спеціальні венчурні фонди, надаючи їм фінансування на ранніх етапах розвитку. ПриватБанк активно співпрацює з українськими та міжнародними фінтех компаніями, інтегруючи платіжні рішення від таких компаній, як Visa та MasterCard, у свої мобільні додатки для безконтактних платежів.

РОЗДІЛ 3. ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ У XXI СТОЛІТТІ

3.1. Напрями впровадження передових наглядових технологій щодо контролю за взаємодією банківських і небанківських фінансових установ

Впровадження передових наглядових технологій є важливим аспектом сучасної фінансової системи, який забезпечує ефективний контроль за діяльністю банківських і небанківських фінансових установ. Ці технології дозволяють регуляторам і наглядовим органам здійснювати моніторинг, аналіз і управління ризиками у фінансовій системі в режимі реального часу. У цьому розділі розглянемо основні напрями впровадження передових наглядових технологій, їхні переваги та виклики, а також запропонуємо рекомендації щодо їхнього подальшого розвитку та інтеграції. Зокрема, розглянемо значення співпраці між банками та фінансовими установами у цьому процесі.

Великі дані (Big Data) відіграють ключову роль у фінансовому нагляді, забезпечуючи збір та обробку великих обсягів інформації з різних джерел. Це дає змогу регуляторам отримувати комплексну картину діяльності фінансових установ і вчасно виявляти потенційні ризики.

Співпраця банків та фінансових установ у зборі даних є критично важливою. Наприклад, спільний доступ до транзакційних даних може забезпечити більш точне виявлення шахрайства та інших аномалій.

Аналіз великих даних дає змогу виявляти аномалії та підозрілі операції у діяльності фінансових установ. Це включає використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту для автоматичного виявлення відхилень від нормальної поведінки.

Банки та фінансові установи можуть обмінюватися інформацією про виявлені загрози та підозрілі транзакції, що підвищує загальну безпеку системи та знижує ризики.

RegTech (Regulatory Technology) включає використання технологій для автоматизації наглядових процесів, що дає змогу знизити витрати та підвищити ефективність фінансового нагляду.

Співпраця між банками та іншими фінансовими установами у впровадженні RegTech рішень може забезпечити більш гармонізовані та ефективні наглядові процеси, а також стандартизовані підходи до звітності та контролю.

Блокчейн-технологія забезпечує прозорість та безпеку фінансових операцій, дозволяючи регуляторам здійснювати контроль у режимі реального часу.

Банки та фінансові установи можуть спільно впроваджувати блокчейн-рішення для покращення прозорості транзакцій та зниження ризиків шахрайства, що також полегшує взаємодію з регуляторами.

Сучасні аналітичні платформи дозволяють здійснювати комплексний аналіз ризиків у діяльності фінансових установ та розробляти стратегії їхнього управління.

Банки та фінансові установи можуть співпрацювати у створенні та використанні спільних аналітичних платформ для оцінки ризиків, що підвищує загальну стабільність фінансової системи.

Захист даних та забезпечення кібербезпеки є критичними аспектами фінансового нагляду. Використання передових технологій дає змогу знизити ризики кібератак та втрати даних.

Спільні ініціативи з кібербезпеки між банками та фінансовими установами, такі як обмін інформацією про кіберзагрози та спільні тренінги, можуть значно покращити загальну безпеку фінансової системи.

Штучний інтелект та машинне навчання дозволяють здійснювати прогнозний аналіз та моделювання розвитку ситуацій на фінансових ринках.

Банки та фінансові установи можуть спільно розробляти та тестувати моделі прогнозування, що дозволяє краще підготуватися до можливих фінансових криз.

Використання штучного інтелекту дає змогу автоматизувати процеси аналізу та звітності, знижуючи навантаження на персонал та підвищуючи точність результатів.

Співпраця між банками та фінансовими установами у розробці автоматизованих систем звітності може забезпечити більш ефективне виконання регуляторних вимог.

Створення національних та міжнародних платформ для обміну фінансовими даними забезпечує більш ефективний контроль та моніторинг діяльності фінансових установ.

Банки та фінансові установи можуть співпрацювати у розробці таких платформ, що підвищує якість та швидкість обміну інформацією.

Впровадження стандартів для фінансових даних забезпечує їхню сумісність та полегшує аналіз та обмін інформацією.

Спільна робота над стандартизацією даних між банками та фінансовими установами сприяє кращій інтеграції інформаційних систем та спрощує наглядові процеси. Використання технологій для проведення регулярних аудитів та перевірок діяльності фінансових установ. Співпраця між банками та фінансовими установами у проведенні спільних аудитів може забезпечити більш об'єктивну та комплексну оцінку відповідності регуляторним вимогам. Інтеграція систем контролю та управління ризиками дає змогу забезпечити комплексний підхід до регуляторного нагляду.

Спільні зусилля банків та фінансових установ у розробці інтегрованих систем контролю можуть значно підвищити ефективність управління ризиками та відповідністю.

Впровадження передових наглядових технологій є ключовим напрямом розвитку фінансового нагляду, що дає змогу забезпечити ефективний контроль за діяльністю банківських і небанківських фінансових установ. Використання великих даних, штучного інтелекту, блокчейн-технологій, та інших передових рішень дає змогу підвищити прозорість, безпеку та ефективність фінансової системи. Розвиток інфраструктури для обміну даними, стандартизація інформації та автоматизація процесів є важливими кроками для подальшого покращення фінансового нагляду. Впровадження цих технологій вимагає тісної співпраці між банками, фінансовими установами, регуляторами та технологічними компаніями, що дозволить створити надійну та ефективну систему фінансового нагляду у цифрову епоху.

3.2. Підходи до визначення і оцінки рівня діджиталізації фінансових установ

Діджиталізація фінансових установ є критично важливим аспектом сучасної економіки. Вона охоплює широкий спектр процесів, що включають використання цифрових технологій для поліпшення ефективності, доступності та зручності фінансових послуг. Цей процес включає інтеграцію нових технологій в усі аспекти діяльності фінансових установ, починаючи від обслуговування клієнтів до внутрішніх операцій. У цьому документі буде розглянуто різні підходи до визначення і оцінки рівня діджиталізації фінансових установ з особливим акцентом на співпрацю між банками та небанківськими фінансовими установами.

Діджиталізація фінансових установ включає в себе декілька ключових аспектів. Перш за все, це технологічна інфраструктура, яка передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій для обробки і зберігання даних. Другим важливим аспектом є цифрові продукти і послуги, що включає

розробку і впровадження цифрових фінансових продуктів, таких як мобільні додатки, інтернет-банкінг, електронні гаманці тощо. Автоматизація процесів, яка використовує автоматизовані системи для оптимізації внутрішніх процесів і зменшення операційних витрат, також є важливою складовою. Крім того, забезпечення високого рівня кібербезпеки для захисту даних і фінансових транзакцій від кіберзагроз та постійний розвиток нових технологічних рішень і дослідження їхнього впливу на фінансову індустрію відіграють значну роль.

Діджиталізація сприяє покращенню ефективності, доступності і зручності фінансових послуг. Вона дозволяє фінансовим установам пропонувати інноваційні продукти і послуги, які відповідають потребам сучасних клієнтів, забезпечуючи при цьому високу якість обслуговування.

Існують різні підходи до визначення рівня діджиталізації фінансових установ. Один із них базується на кількісних показниках, які включають метрики, що можуть бути виміряні і порівняні між різними установами. Серед основних кількісних показників можна виділити кількість цифрових клієнтів, обсяг цифрових транзакцій, інвестиції в технології та кількість розроблених цифрових продуктів.

Інший підхід базується на якісних показниках, які оцінюють аспекти, що важко виміряти кількісно, але які є критично важливими для оцінки діджиталізації. До них відносяться задоволеність клієнтів, інноваційність продуктів, гнучкість і адаптивність фінансової установи, а також рівень кібербезпеки.

Для оцінки рівня діджиталізації фінансових установ використовуються різні методи, які дозволяють комплексно оцінити всі аспекти діджиталізації. Основними методами є SWOT-аналіз, порівняльний аналіз, аналіз ключових показників ефективності (KPI) та оцінка досвіду клієнтів (CX).

Сучасні інструменти оцінки рівня діджиталізації включають програмні рішення і платформи для збору і аналізу даних. Це можуть бути CRM-системи для управління взаємовідносинами з клієнтами і збору зворотного зв'язку,

аналізатори даних для аналізу великих даних і виявлення трендів, а також онлайн опитування для проведення опитувань клієнтів і співробітників щодо їхнього досвіду використання цифрових послуг.

Співпраця між банками і небанківськими фінансовими установами (НФУ) має важливе значення для розвитку діджиталізації. Така співпраця дозволяє об'єднати ресурси і експертизу, що сприяє розробці інноваційних продуктів і послуг, а також підвищує ефективність і конкурентоспроможність.

Основними моделями співпраці між банками і НФУ є партнерство, інтеграція, аутсорсинг і спільні інвестиції. Партнерство передбачає спільну розробку і просування цифрових продуктів і послуг, інтеграція - взаємне використання цифрової інфраструктури і технологій, аутсорсинг - передачу банками певних функцій і процесів на обслуговування НФУ, а спільні інвестиції - інвестування у розвиток цифрових технологій і інновацій.

Співпраця між банками і НФУ приносить ряд вигод, включаючи покращення якості послуг, зменшення витрат, підвищення конкурентоспроможності і розширення клієнтської бази. Спільне використання передових технологій дозволяє підвищити якість і доступність фінансових послуг, розподіл витрат на розвиток цифрових технологій знижує фінансовий тягар на окремі установи, спільні інноваційні продукти і послуги сприяють підвищенню конкурентоспроможності на ринку, а використання різних каналів і платформ дозволяє залучити більше клієнтів.

Процес діджиталізації фінансових установ супроводжується рядом викликів. Постійна загроза кіберзлочинів вимагає високого рівня захисту цифрових систем. Складні регуляторні вимоги можуть стримувати впровадження нових технологій. Необхідність адаптації внутрішніх процесів до нових технологій може бути складним і затратним процесом. Опір змінам з боку співробітників може уповільнити процес діджиталізації.

Діджиталізація фінансових установ є ключовим фактором успіху в сучасній фінансовій індустрії. Вона включає використання цифрових

технологій для покращення ефективності, доступності і зручності фінансових послуг. Різні підходи до визначення і оцінки рівня діджиталізації дозволяють комплексно оцінити всі аспекти цього процесу. Співпраця між банками і небанківськими фінансовими установами сприяє розвитку інновацій і підвищенню конкурентоспроможності. Водночас, процес діджиталізації супроводжується рядом викликів і ризиків, які потребують уваги і управління.

ВИСНОВОК

Фінансування банками фінтех стартапів є важливим аспектом розвитку сучасних фінансових технологій. Банки активно інвестують у стартапи, укладають партнерські угоди, проводять програми інкубації та акселерації, надають кредити і спеціальні фінансові послуги, а також створюють інноваційні лабораторії та центри. Такі заходи дозволяють банкам інтегрувати новітні технології, підвищувати ефективність операцій і покращувати клієнтський досвід. Загалом, підтримка фінтех стартапів з боку банків сприяє інноваційному розвитку фінансового сектору. Це дає можливість банкам адаптуватися до технологічних змін, залишатися конкурентоспроможними і забезпечувати високий рівень обслуговування клієнтів. Взаємодія з фінтех стартапами також допомагає банкам знижувати витрати, підвищувати швидкість та ефективність надання послуг, що є ключовими факторами для успішного функціонування в сучасному фінансовому середовищі.

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій взаємодія банків та небанківських фінансових установ набуває нових форм і значення. Цифровізація не лише змінює структуру фінансового ринку, але й створює нові можливості та виклики для учасників цього ринку. Основні висновки дослідження, присвяченого взаємодії банківських та небанківських фінансових установ в умовах цифровізації, можна звести до наступного:

Цифровізація трансформує фінансовий сектор, впливаючи на всі аспекти діяльності банків та небанківських фінансових установ. Впровадження сучасних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, великі дані та інтернет речей, дозволяє підвищити ефективність, знизити витрати та покращити якість обслуговування клієнтів. Цифрові платформи, мобільні додатки та інтернет-банкінг стають невід'ємною частиною фінансових послуг, забезпечуючи зручність та доступність для користувачів.

Взаємодія банків та небанківських фінансових установ в умовах цифровізації створює синергію, яка дозволяє обом сторонам використовувати свої сильні сторони для досягнення спільних цілей. Банки можуть скористатися інноваційними технологіями та гнучкістю фінтех-компаній, тоді як небанківські установи отримують доступ до великих клієнтських баз та інфраструктури традиційних банків. Спільні проекти, партнерства та альянси стають важливими інструментами для розширення ринкових можливостей та створення нових продуктів і послуг.

Попри значні переваги, цифровізація приносить і нові виклики та ризики. Перш за все, це питання кібербезпеки та захисту даних. Збільшення обсягу цифрових транзакцій підвищує ризик кібератак, що вимагає впровадження ефективних заходів безпеки. Крім того, регуляторне середовище часто не встигає за темпами розвитку технологій, що може створювати правові невизначеності та бар'єри для інновацій. Для успішної інтеграції цифрових технологій необхідно забезпечити відповідність регуляторним вимогам та стандартам безпеки.

Регулятори відіграють ключову роль у процесі цифровізації фінансового сектору. Вони повинні створювати сприятливе регуляторне середовище, яке стимулює інновації та забезпечує захист прав споживачів. Для цього необхідно впроваджувати сучасні наглядові технології (RegTech), що дозволяють здійснювати ефективний моніторинг та контроль за діяльністю фінансових установ. Регулятори також мають сприяти співпраці між банками та фінтех-компаніями, підтримуючи розвиток нових бізнес-моделей та продуктів.

Перспективи розвитку взаємодії між банками та небанківськими фінансовими установами в умовах цифровізації є надзвичайно широкими. Цифрові технології відкривають нові горизонти для створення інноваційних фінансових продуктів та послуг, що відповідають потребам сучасних споживачів. Важливим напрямком розвитку є впровадження відкритих банківських платформ (Open Banking), які дозволяють небанківським установам

інтегруватися з банківськими системами та надавати клієнтам комплексні фінансові рішення. Крім того, розвиток цифрових валют центральних банків (CBDC) та використання блокчейн-технологій мають потенціал значно змінити фінансовий ландшафт у найближчому майбутньому.

Таким чином, цифровізація створює нові можливості для взаємодії банків та небанківських фінансових установ, сприяючи підвищенню ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності фінансового сектору. Однак, для повноцінної реалізації цих можливостей необхідно вирішити низку викликів та ризиків, пов'язаних з кібербезпекою, регуляторною невизначеністю та технічною інтеграцією. Спільні зусилля банків, небанківських установ та регуляторів у цьому напрямку дозволять створити надійну та ефективну фінансову систему, яка відповідатиме вимогам цифрової епохи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова А. С. Система ризиків діяльності комерційних банків в умовах цифровізації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №4(28). С. 186-193
2. Боженко В.В. Вплив цифровізації на розвиток фінансових технологій. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 22. С. 11-15.
3. Буга Г. С. Забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: адміністративно-правові засади : монографія. Видавничий дім «Гельветика», 2022. 404 с
4. Вергелюк Ю.В. Потенціал використання блокчейн технологій на фінансовому ринку. Економіка та суспільство. 2022. № 38. С. 1-6. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-15.
5. Друкер П. Виклики для менеджменту XXI століття. 2020. 240 с.
6. Закон України «Про захист прав споживачів» від 16.08.2022 № 2529-IX. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text
7. Кальченко О. М., Лисиця А. В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку банківсько-страхової інтеграції в Україні." Проблеми і перспективи економіки та управління, 2018. № 1 (13). С. 131–139.
8. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи. Ефективна економіка. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/11.pdf.
9. Кейнс Д. Нариси переконання. 2022. 360 с.
10. Кириленко С.А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції. *Світ фінансів*. 2016. №. 4. С. 140-147.

11. Колінько А. Таємниця фінансової послуги — нове правило для небанківських установ URL: https://pravo.ua/taiemnytsia-finansovoi-posluhy-nove-pravylo-dlia-nebankivskykh-ustanov/
12. Кондрацька Н. М., Любовська М. М. Фінансово-економічна безпека банківських установ: загрози та шляхи їх подолання. Вісник НУВГП. Серія «Економіка». 2019. № 4(88). С. 51-63.
13. Корецька Н. Процес концентрації ринку банківських послуг України: оцінка та стратегія позиціонування. *Економічний форум*. 2014. № 1. С. 74-83.
14. Корнівська В. О. Наднаціональне регулювання фінансового ринку: суперечності інституціоналізації. Економічна теорія. 2022. № 1. С. 71–98.
15. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової діджиталізації. *Проблеми економіки*. 2017. № 3. С. 254-261.
16. Краус Н.М. Цифрова економіка : тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf.
17. Лечаченко Т. А. Реалізація інформаційних технологій банкінгу в Україні. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-технічної конференції «Актуальні задачі сучасних технологій». Тернопіль : ТНТУ, 2017. № 3. С. 191–192.
18. Міщенко В. І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. Економіка України. 2022. № 1. С. 67–81.
19. Міщенко В. І., Науменкова С. В., Міщенко С. В. Цифрові гроші центральних банків: майбутнє інституційних змін у банківському секторі. Фінанси України. 2021. №2. С. 26–48.
20. Мошенець О.В. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг. *Фінансовий ринок України.* 2011. № 12. С. 7–8.

21. Овчаренко Ю.І. Сім нот для цифрового банку майбутнього / [Електронний ресурс]. URL : https://bosfera.ru/bo/yuriy-ovcharenko-epam-sem-not-dlya-cifrovogo-banka-budushchego.
22. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/. (дата звернення: 29.03.2022).
23. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018—2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. URL : https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-tasuspilstva-ukrayini-na-2018-2020-roki.
24. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2664-III. URL: http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14
25. Садура О. Б., Агрес О. Г. Особливості взаємовідносин між банками та страховими компаніями: тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної конференції "Управління інноваційним процесом в Україні: розвиток співпраці", Львів, 2020. С. 181–183.
26. Семюельсон П. Економіка добробуту. 2022. 832 с.
27. Сисоєнко І., Карлюка Д. Аналіз основних фінансових показників діяльності банків України. *Підприємництво та інновації*, (23), 132-137. https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.22
28. Слав'юк Н.Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг. 2022. 206 с.
29. Солоджук , Т., Щур, Р., Дрислюк, В. Ринок фінансових технологій (фінтеху) в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (56). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-160
30. Степаненко О. П. Перспективні напрями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*, 2017. № 93. С. 120–131.
31. Shields R. Financial Institutions Management. 2020. 480 с.

32. Shiller R. Finance and the Good Society. 2022. 304 с.
33. Stiglitz J. Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy. 2010. 361 с.
34. Сулима М., Несвідома М. Особливості регулювання небанківських фінансових установ України. *Socio-Economic Relations in the Digital Society, 3 (39)*, 59–65. https://doi.org/10.18371/2221-755X3(39)2020225138
35. Тарасюк М.В., Кощеєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій / за ред. М.В. Тарасюк, О.О. Кощеєв. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2017. №. 131. С. 94 -110.
36. Трофіменко О. Г., Прокоп Ю. В., Логінова Н. І., Задерейко О. В. Кібербезпека України: аналіз сучасного стану. Захист інформації. 2019. №3. С. 150-157
37. Fama E. Market Efficiency, Long-Tern Returns, and Dehavioral Finance. 2022. 336 с.
38. Циганюк Д. Л., Рудняк А. Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. *Вісник Сумського державного університету.* 2020. №1. С. 155–162.
39. Якимів А.М. Цифровий банкінг: необхідність територіальної організації. *Економічний форум*. 2015. № 1. С. 244-250.